

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Metaforik Okul Algıları: İşlevselci Bir Yaklaşım*

Turgay BÜLBÜL¹, Asiye TOKER-GÖKÇE²

ÖZ

Bu araştırmanın amacı meslek lisesi öğrencilerinin okula yönelik algılarını metaforlar aracılığı ile belirlemektir. Tarama modelinde gerçekleştirilen bu çalışmada nitel araştırma tekniği kullanılarak veri elde edilmiştir. Çalışma grubunu Kocaeli ili Kartepe ilçesinde öğrenim gören 105 12. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Elde edilen veriler nitel yöntemler ile analiz edilmiştir. Analiz sırasında üretilen metaforlar yedi farklı kategori altında toplanarak yorumlanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; meslek lisesi öğrencilerinin büyük kısmı okulu disiplinli ve otoriter bir ortam olarak görmektedirler. Hapishane metaforu öğrenciler tarafından sıklıkla kullanılmıştır. Meslek lisesi öğrencileri ikinci sırada, okulu bilgi veren geliştiren yer olarak algılamışlardır. Öğrencilerin bir kısmı ise okulu arkadaşlık ve dayanışma ortamı olarak görmektedirler. Disipline, okullaşma yoluyla bilgi ve beceri kazandırmaya ve toplumsallaşmanın önemine vurgu yapan işlevselcilere göre okulun işlevini yerine getirdiği söylenebilir.

Anahtar kelimeler: Meslek lisesi, okul algısı, metafor, işlevselci yaklaşım.

Metaphorical School Perceptions of Vocational Secondary School Students: A Functionalist Approach

ABSTRACT

The aim of this study is to analyze the perceptions of vocational high school students about school concept by using metaphors. In this study (which is) designed as survey model qualitative research design was used to collect data. Data were conducted with 105 vocational education students, chosen voluntarily from 12th grade in their vocational education in Kartepe, Kocaeli. Data were analyzed with qualitative methods. The metaphors which are revealed as a result of content analysis technique gathered and explicated under seven categories. As a consequence of data analysis, we can infer that the school is seen as a disciplined and authoritarian environment by the majority of vocational high school students. The prison metaphor was used frequently by students. A place, providing information and supporting their development metaphor was the second used metaphor. Some of them perceive school as a place for friendship and solidarity. It can be said that the school fulfills its functions according to the functionalists who emphasize the importance of discipline, knowledge and skill through schooling and socialization.

Keywords: Vocational high school, school perception, metaphor, functionalist approach

GİRİŞ

Dünya tarihi incelendiğinde, medeniyetlerin eğitime önem verdikleri görülmektedir. Bu medeniyetlerin insanlarını eğitime amacı tarih boyunca

* Bu çalışma Turgay BÜLBÜL' ün yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

¹Öğretmen, MEB, e-posta : tbulbul@gmail.com

² Doç. Dr., Kocaeli Üniversitesi, e-posta: asi.gokce@kocaeli.edu.tr

birbirinden farklılık göstermiştir. Bununla birlikte bu medeniyetlerin tümü, eğitim çabalarında sahip oldukları kültürü geleceğe aktarma amacını taşımıştır. Tarihe daha dikkatli bakıldığında, toplumdaki sınıflara göre eğitimin niteliğinin de değiştiği görülmektedir. Örneğin eski Sümer’de asillerin çocukları devlet yönetimine hazırlanmak için eğitim görürken, asil olmayanlar böyle bir eğitimden yararlanamıyordu (Sönmez, 2013). Zaman içinde, toplumsal sınıflara göre eğitimin amacı ve içeriği değişmekle birlikte, toplumun çoğunun eğitimden yararlanmaya başlaması 19. yüzyıl Sanayi Devrimi ile olmuştur. Sanayi devrimi, beraberinde çok sayıda işçi ihtiyacını getirdiğinden, birdenbire işe uygun insangücü yetiştirme ihtiyacı doğmuştur. Bu durum da özellikle mesleki eğitimi, dolayısı ile okullaşmayı beraberinde getirmiştir.

Sanayi Devrimi’nin yarattığı işgücü ihtiyacı birçok ülkedeki çocuk işgücünün uzun saatler boyunca çalışmasına yol açmıştır. Prusya, İngiltere, ABD ve Japonya gibi endüstrileşmiş ülkeler, işgücü ihtiyacının çocuk işçilerden karşılanmasını önlemek amacıyla, zorunlu ilköğretimi yasal olarak uygulanmaya başlamıştır (Fyfe, 2005). 20 yüzyılın başlarına gelindiğinde, diğer ülkeler de zorunlu eğitimi benimsemiştir. Yaşanan süreçte eğitim hizmetinin sunulduğu yer olan okulun amacının ne olduğu, nasıl olması gerektiği ile ilgili günümüze kadar pek çok tartışmalar yapılmıştır. Alternatif okul önerileri geliştirilmiştir. Bu tartışmalara rağmen okulun “modern toplum” inşasında önemli bir yeri olmaya devam etmiştir. Bireyin edinimlerini arttırarak iş hayatına hazırlamak gibi bir düşünceyle başlayan okullaşma süreci; iktisadi ve ekonomik gelişmelerin ışığında, otoriteyi elinde bulunduranlar ya da seçilmişler tarafından bireylerin zorunlu olarak gitmesi gereken kurumlara dönüştürülmüştür.

Zamanla eğitimin yaşam boyu devam eden bir süreç olması ve bu sürecin planlı, programlı, düzenli bir şekilde yürütülmek istenmesi eğitimin kurumsallaşmasını ve okul sistemlerinin oluşmasını sağlamıştır. Endüstrileşmenin artması ile birlikte eğitimin ekonomik ve teknik yönleri önemsenmiş; mesleki ve teknik eğitim sanayileşme ve kalkınmada önem kazanmıştır. Kâr amacı gütmeyen bir girişim olan eğitim ekonominin ihtiyaçlarına uygun insan gücünü karşılamaya yönelmiştir (Şişman, 2010). Alkan, Doğan ve Sezgin (1998) her bireyin bir mesleki ilgisinin ve bununla bağlantılı eğitim ihtiyacının olduğunu; dolayısı ile bireyin toplumsallaşmasının ve iş bölümüne katılmasının gerektiğini vurgular. Bursalıoğlu’na (2008) göre eğitim sürecinin en önemli kısmını okullar oluşturur. Okul insanlar için olduğu kadar, aynı zamanda da insanları etkileyen bir örgütlenme biçimidir. Okulun görevi bireyin topluma uyumunu sağlamak, sosyal, ekonomik, politik değerleri bir konuda uzlaştırmak ve dengelemektir. Okulların yapılandırılmasında ve toplumsal olarak algılanmasında etkili olan eğitim yaklaşımlarından birisi de işlevselciliktir.

İşlevselci Paradigma

İşlev ifadesi toplum bilimciler tarafından tanımlanmıştır. Merton (akt: TÜBA, 2011) işlevi "bir bütünün öğelerinin, içinde yer aldığı bütünün işleyişine olumlu, olumsuz, açık ya da gizli katkısı" biçiminde tanımlar. Durkheim ise işlevin iki anlamda kullanılabileceğini belirtir. Birinci anlam işlevin sonuçlarından

bağımsız yaşamsal devinimler dizgesini belirtirken; ikinci anlam sürekli tekrarlanan devinimlerin gereksinimleri karşılamak için birbirleriyle olan ilişkisini ifade eder. Durkheim bu devinimleri sindirim, solunum gibi organizmanın gereksinimlerine benzetir (Durkheim, 2006). İşlevselci paradigma biyolojik sistem modellerinden etkilenerek, toplumu da bir sistem olarak kabul eder ve teori oluşturmak için sınıflandırmayı kullanır. Sınıflandırma, sistemi oluşturan öğelerin bütüne yaptıkları katkının anlaşılmasını kolaylaştırmaktadır (Abrahamson, 1978).

İşlevselci paradigma çağdaş toplumlarda eğitimin daha önemli hale geldiğini iddia eder. Durkheim (1956) eğitimin içeriğinin zamanla ve topluma göre değiştiğini ifade eder. Ona göre eğitimin birinci işlevi bireyleri kişisel yetenekleri doğrultusunda ve toplumun istekleri çerçevesinde yetiştirmektir. İnsan vücudundaki organların işlevselliği, birbiriyle ilişkisi ve bağımlılığı, okulları da toplumsal bir uyum ve denge mekanizması olarak işlevselleştirmiştir. Bireyler eğitim yoluyla yeteneklerine göre seçilmekte, belli bir konum ve statü elde etmektedir. Ekonominin gelişmesi ile birlikte bilgiye daha çok ihtiyaç duyulduğu için okullar yetişkinlerin rol ve modellerini öğretmektedirler (akt: Tan, 1990).

Durkheim (2006) “toplumsal işbölümü” adlı eserinde ekonomik işlevlerin gerçekleşmesinin bir işbölümüne dayanması gerektiğini belirtir. Bu bağlamda toplumu canlı bir organizmaya benzetir. Toplumda işbölümü arttıkça birey topluma daha sıkı bir şekilde bağlanır. Birey yaptığı işte uzmanlığı arttıkça kendini daha bireysel hisseder. Bu bireysellik toplumun genel örf ve gelenekleriyle sınırlandırılrsa da bireyin uzmanlığını kazandığı alandaki özgürlüğü arttıkça, toplumun bütün olarak hareket etme olanağı da artar. Bu tıpkı gelişmiş canlılardaki organların özerk bir şekilde işlevini yerine getirmesi gibidir. Bu işlev yaşayan organizmanın da bütünselliğini ve güçlü olmasını desteklemektedir. Bu nedenle Durkheim, işbölümünün önemini vurgularken “organik dayanışma” terimini kullanır.

İşlevselcilerin toplumsal yapıyı oluşturan kurumlar hakkındaki görüşleri eğitimde işlevselci bir paradigma oluşturmuştur. Eğitime klasik bakışı temsil eden bu kavramın öncüleri Durkheim, Parsons, Spencer ve Merton’dır. İşlevselci paradigma, eğitimin toplumsal kurumlarla ilişkisini kuran, okul örgütü ve rol kavramıyla öğrenci ve öğretmen ilişkisini açıklamaya çalışan bir yaklaşımdır (Blackledge ve Hunt, 1985, akt: Tezcan, 2005). Durkheim’e göre eğitimin işlevleri a) Bireylerin yetenek ve kabiliyetlerini toplumun ihtiyaçları çerçevesinde geliştirmek, b) Bireyleri içinde buldukları çevreye hazırlamak ve c) Toplumun gereksinimlerini karşılamak, toplumu korumak ve geliştirmektir (Blackledge ve Hunt 1985, akt: İnal, 1991). Yapısal işlevselci paradigma eğitim aracılığıyla bireyleri topluma uyumlu hale getirerek toplumsal düzenin sağlanması gerekliliğini vurgular. Yapısal işlevselcilere göre toplumsallaşma süreci karmaşıktır. Birey yetişkinlerden rol ve değerleri öğrenirken, aynı zamanda eğitim yoluyla seçme ve toplumsal statüsünü de belirleyebilmelidir. Bu

nedenle bireyler bir eğitim sürecinde yer almalıdır. Çünkü endüstri toplumları yüksek statülü mesleklerin ödüllendirildiği bir yapıya dönüşmüştür (Banks, 1971, akt: İnal, 1991). Durkheim (Blackledge ve Hunt, 1985, akt: Tezcan, 2005) ayrıca disiplinin önemli olduğunu, dolayısı ile modern toplumlarda çocuklara toplumsal kurallara uymayı öğretmenin bilimsel olarak gerçekleşeceğini belirtir. Durkheim bilimin sadece ekonomiye yarar sağlamak amacıyla değil, bireylerin toplum kurallarını anlamalarına ve isteyerek benimsemesine yardımcı olacağı için öğretilmesi gerektiğini belirtir.

Khalanyane'e (2010) göre yapısal işlevselciler Parson'dan sonra okulların, gençleri sosyal norm ve değerler içinde sosyalleştiren yerler olduğu inancı içindedir. Okullaşma sonucunda çıktı farklılıkları oluşur. Bu nedenle modern kapitalist toplumlar için okullar, işbölümü, yararlılık ve kabiliyetlerin kazandırılması açısından önemlidir.

İşlevselciler tarafından yirminci yüzyılın başlarında ifade edilen bu görüşler günümüzde halen önemini korumaktadır. Toplumu oluşturan her birey zorunlu olarak bir eğitim sürecinde yer almaktadırlar. Toplumsal uyum ve değerlerin benimsetilmesinde okullar önemlidir. Bireyin okulda kazandığı edimlerin toplumda bir yer ve statü edinmesinde olumlu yönde katkıları bulunmaktadır.

Eğitim Araştırmalarında Metaforlar

Lakoff ve Johnson (2005) metaforu “bir tür şeyi (bir olgu ya da kavramı) başka bir tür şeye göre anlamak ve tecrübe etmek” biçiminde ifade etmektedir. Metaforlar eğitimin farklı alanlarını anlamada kullanılmaktadır. Eğitim yönetimi, program geliştirme, öğretmen yetiştirme, öğretmenlerin öğretim çalışmalarında, öğretmenlerin eğitim anlayışlarına dönük rollerini öğrenmede birer araç olarak metaforlar kullanılmaktadır (Vadeboncoeur ve Torres, 2003, akt: Arslan ve Bayrakçı, 2006). Eğitim araştırmalarında metafor kullanarak bir kavramı açıklamak etkili bir iletişim yöntemi olabilir. Örneğin Freire'nin (1985) kullandığı bankacı metaforu pedagojinin bilgiye bakış açısını anlaşılabilir bir şekilde ifade edilmesini sağlamıştır (akt: Midgley ve Trimmer, 2013).

Ben Peretz, Mendelson ve Kron'da (2003) metafor araştırmalarıyla öğretmenlerin, eğitim, öğrenci ve kendi rollerine yönelik inançlarını ve varsayımlarını öğrenebileceğimizi belirtmektedir. Örneğin Baker (1991) yaptığı çalışmada okul için şirket, aile, forum ve panayır metaforlarını önermiştir. Yazar şirket metaforunda öğrenci için işçi, öğretmen için yönetici metaforunu kullanmış, okulun amacının akademik başarı ve iş alışkanlığı kazandırmak, okulun gelişim vizyonunun ise bütün öğrencileri potansiyel işçi olarak yetiştirmek olduğunu belirtmiştir. Inbar (1996) araştırmasında öğrencilerin okulu fabrikaya, cezaevine, bahçeye, aileye, takıma, organizmaya, arı kovanına, hayvanat bahçesi, çalışma ve yarışma dünyası, bütünleştirme ve onarma dünyası, büyüme ve gelişme dünyası, serbestlik ve yaratıcılık dünyası, eğitimsel makine, olanaklar deposu, çerçevesiz dünya, eğitsel öğrenme merkezi, ikinci ev, eğlence dünyasına benzettiğini ortaya koymuştur. Demir'e (2007) göre Amerika'daki öğrenciler okulu hayvanat bahçesi, kaotik, kalabalık, sıkıcı,

kurallarla çevrili bir yer olarak algılarken, Türk öğrenciler okulu eğlenceli, yuva olarak gördüklerini belirtmişlerdir. Saban (2008) ilköğretim birinci kademe öğrencilerinin okulu sevgi ve dayanışma, bilgi kazanılan, hoş ve güzel bir yer olarak nitelendirdikleri bulgusuna ulaşmıştır. Aydoğdu (2008) okul kavramına ilişkin araştırmasında 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin okullarını bilgi veren, koruyan ve güven veren, yeni nesli yetiştiren, şekillendiren bir yer olarak gördüklerini ortaya koymuştur. Ayrıca öğrencilerin okullarını aşırı disiplinli bir yer olarak algıladıklarını belirlemiştir. Akkaya (2012) araştırmasında öğrencilerin okula karşı olumsuz bir tutuma sahip olduklarını; okulu gelişimi engelleyici, itaat zorunluluğu olan ve bu yüzden bir an önce terk edilmesi gereken bir yer olarak algıladıklarını belirlemiştir. Araştırma bulgularında öğrencilerin çok sayıda “hapishane” metaforunu kullandıklarını, öğrencilere özgürlük tanınmadığını ve okulda öğrenciler için demokratik bir ortamın oluşmadığını ifade etmiştir. Nalçacı ve Bektaş (2012) araştırmalarında okul kavramına ilişkin katılımcılar tarafından üretilen ve ilk beş sırada yer alan metaforları aile, hayat, hapishane, fabrika ve toplum biçiminde belirlemiştir. Özdemir (2012) lise öğrencilerinin metaforik okul algılarını; cinsiyet, okul türü, sınıf ve ailenin aylık geliri değişkenlerine dayalı olarak analiz etmiştir. Öğrencilerin okul algılarının “koruma-geliştirme yeri”, “baskı yeri” ve “yuva” alt boyutlarında cinsiyet, okul türü, sınıf ve ailenin aylık geliri değişkenlerinde farklılaştığı bulgusuna ulaşmıştır. Genel lise birinci sınıfta okuyan kız öğrencilerin okulu kendilerini koruyan ve geliştiren bir yer olarak algıladıklarını, erkek öğrencilerin baskı yeri olarak algıladıklarını, lise 2, 3, 4. sınıfta öğrenim gören Anadolu lisesi öğrencileri ile üst gelir düzeyine sahip öğrencilerin okulu görece baskı yeri olarak algıladıklarını ortaya koymuştur. Özdemir ve Kalaycı (2013) öğrencilerin okula bağlılık durumları ile metaforik okul algılarını cinsiyet, okul türü ve sınıf değişkenlerine göre analiz etmiştir. Çalışmada katılımcıların okulu orta düzeyde baskı yeri, koruma geliştirme yeri ve yuva gibi algıladıkları belirlenmiştir. Ayrıca öğrencilerin okul algısı ile okul bağlılığı arasında orta düzeyde bir ilişki olduğu ortaya çıkmıştır. Toker Gökçe ve Bülbül (2014) okulun insan kaynağını oluşturan öğelere ilişkin yürüttükleri metafor araştırmalarında öğrencilerin çoğunun okul yöneticilerini otoriter ve bürokratik olarak gördüklerini belirlemiştir.

İşlevselcilere göre toplumsal uyum ve rollerin bireylere benimsetilmesinde okulların önemli bir yeri vardır. Bu çalışmanın amacı meslek lisesi öğrencilerinin okula yönelik algılarını işlevselci paradigmanın temel varsayımlarına göre belirlemektir. Bu bağlamda araştırmanın problem cümlesi “Meslek lisesi öğrencilerinin okullarına yönelik ürettikleri metaforik algıları nelerdir?” sorusudur. Okulların yapılandırılması ve oluşumunda farklı model ve öneriler bulunmaktadır. Bu araştırmanın neoliberal eğitim anlayışının egemen olduğu günümüzde alanyazına mesleki eğitime yönlendirilmiş bireylerin algılarından mikro düzeyde bir perspektif sunarak katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

YÖNTEM

Bu araştırma meslek lisesi öğrencilerinin “okul” kavramına yönelik algılarını metaforik olarak belirlemeyi amaçlamaktadır. Tarama modelinde olan bu çalışmada nitel araştırma tekniği kullanılarak veri elde edilmiştir. Yıldırım ve Şimşek’e (2008) göre nitel araştırma tekniğinin doğal ortama duyarlılık sağlaması, araştırmacının katılımcı rolünün olması, algıların belirlenmesini sağlaması ve araştırma deseninde esnekliği olması ve tümevarımcı bir analize sahip olması önemli özelliklerindedir.

Çalışma Grubu

Araştırmada amaçlı ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma evrenini Kocaeli ili, Kartepe ilçesi Endüstri Meslek Liselerinde iki okulda öğrenim gören 12. sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubunu ise araştırmaya gönüllü olarak katılan 105 öğrenci oluşturmaktadır. Merriam’a (2013) göre amaçlı örneklem için seçilen ölçütler çalışmanın amacını yansıtır ve daha fazla bilgi edinilmesine yardımcı olur. Okul yaşamında geçirdikleri süreç fazla olduğu için çalışma grubu 12 sınıf öğrencileri arasından seçilmiştir. Çalışma grubunu oluşturan iki okulda farklı alanlarda öğrenim gören bireylerin görüşlerini yansıtmak amacıyla, maksimum çeşitlilik örnekleme yapılmıştır. Maksimum çeşitlilik örnekleme dikkate alındığında birçok programda okuyan kız öğrenci bulunmamaktadır. Bu nedenle araştırmanın çalışma grubunu erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Araştırmada iki okulda farklı bölümlerde öğrenim gören 12. sınıf öğrencilerine ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma evreni 309 öğrenciden oluşmakla birlikte araştırmanın problemine ilişkin soruya yönelik metafor üreten öğrenci sayısı 105’tir. Veri analizi sırasında analize uygun 91 adet cevap elde edildiğinden araştırmanın çalışma grubunu 91 erkek öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcılardan 8’i 17 yaşında, 55’i 18 yaşında, 33’ü 19 yaşında, 7’si 20 yaşında, 2’si de 21 yaşındadır.

Veri Toplama Aracı ve Süreci

Araştırmada veri toplama aracını geliştirmek amacıyla ilgili alanyazın ve araştırmalar taranmıştır. Metafor araştırmalarında (Inbar, 1996; Balcı 1999; Linn, Sherman & Gill, 2007; Demir, 2007; Aydoğdu, 2008; Saban, 2008; Nalçacı ve Bektaş, 2012; Yalçın ve Erginer, 2012; Örucü, 2012) sıklıkla kullanılan yöntemlerden biri, katılımcılara sorgulanmak istenen kavramla ilgili bir cümle vererek cümle içerisindeki boşluğun doldurulmasının istenmesidir. Örneğin, “Öğretmen .....gibidir. Çünkü.....”. Nicel yöntemlerde (Cerit, 2008a; Döş, 2011 Özdemir, 2012) ise veri araştırmacı tarafından oluşturulmuş metaforların katılımcılar tarafından seçilmesiyle elde edilmektedir. Bazı araştırmalarda (Ben Peretz, Mendelson & Kron, 2003; Esgi ve Cevik, 2010; Yıldırım ve Uğur 2011; Toker Gökçe ve Bülbül, 2014) ise katılımcılara resim çizdirilmesi veya araştırılan kavramı metaforik olarak ifade eden resmin katılımcı tarafından seçilmesi yoluyla veri elde edilmektedir. Araştırmanın problemi olan “Meslek lisesi öğrencilerinin okullarına yönelik ürettikleri metaforik algıları nelerdir?” sorusuna cevap aramak amacıyla, katılımcılara

üzerinde “Okul..... gibidir. Çünkü .....” cümlelerinin yazılı olduğu birer A4 kağıdı verilmiştir. Araştırma verileri bireysel görüşme yoluyla elde edilmiştir. Katılımcıların birbirinden etkilenmemesi ve aynı cevaplar oluşmaması için fiziksel mekânın görüşmeye uygun olmasına dikkat edilmiştir. Her bir katılımcıya araştırmanın amacı anlatılmış ve makul bir süre tanınarak verilen kağıdı doldurması istenmiştir. Her bir katılımcıya okulu canlı veya cansız herhangi bir nesneye benzetmeleri istenerek, Çünkü yazılan boşluğa da benzetme gerekçelerinin yazılması istenmiştir. Katılımcıların benzetim ve açıklamaları araştırma için temel veri kaynağını oluşturmuştur.

Verilerin Analizi

Araştırmada elde edilen verilerin çözümlenmesinde metafor analizi yaklaşımı (Saban, 2006) ile içerik analizi (Yıldırım ve Şimşek, 2008) yaklaşımları benimsenmiştir. Bu bağlamda, araştırmanın problemine cevap aramak amacıyla katılımcılar tarafından üretilen metaforların analiz edilmesi ve yorumlanması (1) Adlandırma ve Eleme aşaması (2) Kodlama ve Kategori geliştirme aşaması (3) Geçerlik ve Güvenilirlik aşaması (4) Frekans ve yorumlama aşaması biçiminde gerçekleştirilmiştir.

Adlandırma ve eleme aşamasında katılımcılar tarafından üretilen metaforlar listelenmiş ve üretilen metaforların kullanım sıklığına göre bir tablo oluşturulmuştur. Katılımcıların ürettikleri metaforları ikinci cümlede açıklayıp açıklamadıklarına bakılmış, nedensel bir bağlantı kurulamayan cevaplar değerlendirme dışı bırakılmıştır. Bu bağlamda katılımcılar tarafından bu biçimde üretilen 14 form kâğıdı araştırma kapsamından çıkarılmıştır. Sonuç olarak analiz için uygun form kâğıdı sayısı 91'e inmiştir. Ayrıca üretilen metaforlardan 2 tanesinin eş anlamlı (cezaevi = hapisane) olduğu görülmüştür. Dolayısı ile bu iki metafor tek bir metafor olarak bulgulara dahil edilmiş; araştırma bulgularında "hapisane" olarak ifade edilmiştir.

Kodlama ve kategori geliştirme aşamasında verilere içerik analizi ile isim verilmiştir. Böylece kodlama gerçekleştirilmiştir. Bu aşamada katılımcıların verdikleri cevaplar bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırma verileri tablolar haline getirilmiştir. Tabloda her bir katılımcıya sıra numarası verilerek öğrenci “Ö”, okuduğu bölüm örneğin elektrik ise “EL” şeklinde kodlanmıştır. Katılımcıların açıklamaları verinin niteliğini ifade edecek şekilde kodlanmıştır. Bu araştırmada yapılan kodlama işlemi örneği Tablo 1'de yer almaktadır.

Tablo 1. Öğrencilerin Açıklamalarına Göre Yapılan Kodlama İşlemi

Katılımcı	Metafor Adı	Açıklama	Kodlama
Ö37EL	Oyun parkı	<u>Yaşı gibi davranan insan sayısı çok az</u> yaşlarının gerisinde davranıp ve hareket ediyorlar. Herkes <u>okulda koşuşturuyor.</u>	Okulda koşturma Yaşı gibi davranmama
Ö54PL	Çiftlik	her <u>türlü hayvanı var.</u> okulda insanların <u>kişilikleri hareketleri yüzünden</u> benzetiyorum. <u>Şakalaşmaları vb</u> konulardan dolayı	Okuldakileri hayvana benzetme Öğrencilerin davranışlarını beğenmeme

Ö37EL= Elektrik, Ö54PL=Plastik

Kategori geliştirme aşamasında kullanılan yöntemlerden biri, metaforun konusu ve kaynağı arasında ilişki olup olmadığına bakılarak, her metaforun, imgesinin ifade ettiği anlama göre bir kategori altında toplanmasıdır (Oxford et al., 1998; Balcı, 1999; Saban, Koçbeker ve Saban, 2006; Aydoğdu, 2008; Akkaya, 2012; Bayram, 2010). Örneğin, Tablo 1'deki kodlama işlemine göre katılımcıların açıklamaları “Olumsuz davranışların olduğu bir ortam olarak okul” kategorisinde yer almıştır. Bu kategori, katılımcıların açıklamalarının ortak özelliklerini yansıtması açısından seçilmiştir. Merriam'a (2013) göre kategori oluşturmada araştırmacı, katılımcı ya da alanyazın gibi dış kaynaklar kullanabilir. Bununla birlikte, kategori oluşturmada en sık kullanılan yöntem, araştırmacının verileri yansıtan kavramları ya da terimleri kendisinin ifade etmesidir. Bu bağlamda araştırmada üretilen 43 metafordan yedi kavramsal kategori oluşturulmuştur. Bu kategoriler; (1) Disiplinli ve otoriter bir ortam olarak okul, (2) Bilgi veren ve geliştiren bir ortam olarak okul, (3) Arkadaşlık ve dayanışma ortamı olarak okul, (4) Olumsuz davranışların olduğu bir ortam olarak okul, (5) Şekillendiren ve biçimlendiren bir ortam olarak okul, (6) Eğlenme yeri ve güzel bir ortam olarak okul ve (7) Meslek öğretren bir ortam olarak okul biçiminde sıralanmaktadır. Bu kategori isimlerinden bazıları ilgili alanyazında farklı araştırmacılar (Saban, 2008; Aydoğdu, 2008; Akkaya, 2012) tarafından da ifade edilmiştir. Araştırmanın nitel, çalışma gruplarının farklı olması ve araştırmanın özgünlüğü açısından farklı tanımlamalar ve kategoriler bu araştırmada ortaya çıkmıştır.

Geçerlik ve güvenilirlik aşamasında araştırmada veri analiz kısımları ayrıntılı olarak açıklanmıştır. Kavramsal kategoriler ve üretilen metaforların kavramsal kategoriye temsil edip etmediğini kontrol etmek amacıyla iki alan uzmanından görüş alınmıştır. Uzmanlara katılımcılar tarafından üretilen metafor listesi ve oluşturulan kavramsal kategoriler verilerek onlardan bu liste ile kategorileri

eşleştirmeleri istenmiştir. Araştırmanın güvenilirliğini sağlamak amacıyla araştırmacı ve alan uzmanlarının yaptıkları eşleştirmeler dikkate alınarak görüş birliği ve görüş ayrılıkları belirlenerek karşılaştırılmıştır. Araştırmanın güvenilirliği Miles ve Huberman (1994) formülü [$\text{güvenilirlik} = (\text{görüş birliği} / \text{görüş birliği} + \text{görüş ayrılığı}) \times 100$] kullanılarak hesaplanmıştır. Araştırmada öğrencilerin okul kavramına ilişkin ürettiği 91 metafordan beş tanesinde (disko, fabrika, gül, çocuk yuvası, işyeri) araştırmacı ile alan uzmanları arasında görüş ayrılığı ortaya çıkmıştır. Miles ve Huberman'ın (1994) uyuşum yüzdesi formülü kullanılarak yapılan hesaplamada sonuçların güvenilirliği %94 olarak bulunmuştur. Uyuşum yüzdesi %70'den büyük çıktığından, veri analizinin güvenilir olduğu varsayılmıştır. Son olarak frekansların hesaplanması ve yorumlanması aşamasında öğrenciler tarafından üretilen metaforların frekans değerleri SPSS programı ile bulunarak yorumlanmıştır.

BULGULAR

Meslek Lisesi Öğrencilerinin Okullarına Yönelik Algılarına İlişkin Bulgular
Adlandırma ve eleme aşaması sonunda, belirlenen ölçütlere göre ortaya çıkan 91 katılımcıya ait metafor Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2. Öğrencilerin Okullarına İlişkin Ürettikleri Metaforlar

	f	%		f	%
Hapishane	25	27,5	Kantin	1	1,1
Ev	11	12,1	Hayat	1	1,1
Aile	4	4,4	Kitap	1	1,1
Bilgi yuvası	3	3,3	Kültür merkezi	1	1,1
Fabrika	3	3,3	Öğrenim yeri	1	1,1
Ağaç	3	3,3	Çay bardağı	1	1,1
Yuva	2	2,2	Sanayi	1	1,1
Yazı tahtası	2	2,2	Çocuk yuvası	1	1,1
Kuşlar	2	2,2	Gelecek	1	1,1
Hayvanat bahçesi	2	2,2	Sanat	1	1,1
Bilgi evi	2	2,2	Bilgisayar	1	1,1
Bilgi küpü	1	1,1	Hammadde	1	1,1
			karışım		
Asker ocağı	1	1,1	Gül	1	1,1
Ansiklopedi	1	1,1	İşyeri	1	1,1
Bina	1	1,1	Disko	1	1,1
Büyüme merkezi	1	1,1	Çiftlik	1	1,1
Çocuk parkı	1	1,1	Eğlence yeri	1	1,1
Ahır	1	1,1	Kütüphane	1	1,1
Oyun parkı	1	1,1	Askeriye	1	1,1
Yemek	1	1,1	Toplanma yeri	1	1,1
Makine	1	1,1	Bahçe	1	1,1
Toplama kampı	1	1,1			
Toplam	70	77		21	23,1

Tablo 2’ de görüldüğü gibi 25 öğrenci okulu hapisaneye benzetmiştir. 11 öğrenci eve 4 öğrenci; aileye 3’er öğrenci; bilgi yuvasına, fabrikaya ve ağaca, 2’şer öğrenci yuvaya, yazı tahtasına, kuşlara, hayvanat bahçesine, bilgi evine benzetmiştir. Kalan 32 öğrenci ise okulu bilgi kütüphanesine, asker ocağına, ansiklopediye, binaya, büyüme merkezine, çocuk parkına, ahıra, oyun parkına, yemeğe, makineye, toplama kampına, kantine, hayata, kitaba, kültür merkezine, öğrenim yerine, çay bardağına, sanayiye, çocuk yuvasına, geleceğe, sanata, bilgisayara, hammadde karışımına, güle, işyerine, diskoya, çiftliğe, eğlence yerine, kütüphaneye, askeriye, toplanma yerine ve bahçeye benzetmiştir. Öğrenciler tarafından üretilen 43 adet metafor yedi adet kavramsal kategori altında ifade edilmiştir. Kavramsal kategorileri oluşturan kategoriler ve öğrenciler tarafından ikinci cümlede yapılan açıklamalar (Çünkü.....”) ile araştırma bulguları desteklenmektedir. Öğrencilerin okullarına ilişkin ürettikleri metaforlardan oluşturulmuş kavramsal kategoriler ve frekans değerleri Tablo 3’te yer almaktadır.

Tablo 3. Öğrencilerin Okullarına İlişkin Ürettikleri Metaforlardan Oluşturulan Kavramsal Kategoriler

Kavramsal Kategoriler (n=7)	f	(%)	Metafor adı (n=43)
Disiplinli ve otoriter bir ortam olarak okul	34	37,4	Hapishane (n=25), fabrika (n=3), sanayi (n=1), işyeri (n=1) asker ocağı (n=1) askeriye (n=1), makine (n=1), toplama kampı (n=1)
Bilgi veren ve geliştiren bir ortam olarak okul	22	24,2	Bilgi yuvası (n=3), Ağaç (n=3), bahçe (n=1), bilgi evi (n=2), bilgi kütüphanesi (n=1), büyüme merkezi (n=1), ansiklopedi (n=1), hayat (n=1), kantin (n=1), kitap (n=1), kültür merkezi (n=1), kütüphane (n=1), öğrenim yeri (n=1), yazı tahtası (n=2), yemek (n=1)
Arkadaşlık ve dayanışma ortamı olarak okul	18	19,8	Aile (n=4), ev (n=11) , toplanma yeri (n=1), yuva (n=2)
Olumsuz davranışların olduğu bir ortam olarak okul	9	9,9	Ahır (n=1), çiftlik (n=1), çocuk parkı (n=1), çocuk yuvası (n=1), disko (n=1), hayvanat bahçesi (n=2), oyun parkı (n=1), gül (n=1),
Şekillendiren ve biçimlendiren bir ortam olarak okul	3	3,3	Çay bardağı (n=1), hammadde karışım (n=1),

		bilgisayar (n=1)	
Eğlenme yeri ve güzel bir ortam olarak okul	3	3,3	Eğlence yeri (n=1), kuşlar (n=2)
Meslek öğreten bir ortam olarak okul	2	2,2	Gelecek (n=1), sanat (n=1)

Tablo 3’de de görüldüğü gibi öğrenciler tarafından üretilen 43 metafordan yedi adet kavramsal kategori ortaya çıkmıştır. Bu kategoriler “Disiplinli ve otoriter bir ortam olarak okul”, “Bilgi veren ve geliştiren bir ortam olarak okul”, “Arkadaşlık ve dayanışma ortamı olarak okul”, “Olumsuz davranışların olduğu bir ortam olarak okul”, “Şekillendiren ve biçimlendiren bir ortam olarak okul”, “Eğlenme yeri ve güzel bir ortam olarak okul”, “Meslek öğreten bir ortam olarak okul” biçiminde sıralanabilir. Her bir kategoride yer alan metaforlar ve öğrencilerin ifadelerine yönelik bulgular ise aşağıdaki gibidir:

"Disiplinli ve otoriter bir ortam olarak okul" Kategorisine Yönelik Bulgular:

Bu kategoride öğrenciler tarafından üretilen hapisane (n=25), fabrika (n=3), sanayi (n=1), işyeri (n=1), asker ocağı (n=1), askeriye (n=1), makine (n=1), toplama kampı (n=1) metaforları yer almaktadır. Araştırmaya katılan 34 öğrenci (% 37,4) okulu disiplinli ve otoriter bir ortam olarak algıladıkları ifade etmişlerdir. Öğrencilerin veri toplama aracında yer alan ikinci cümleyle (Çünkü.....”) verdikleri cevaplardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö84: “Okulda çocukları çok sıkboğaz ediyorlar o yüzden okulda öğrenciler tuvalette sigara içmek zorunda kalıyor. Okulun her tarafı tellerle çevrili sivri tellerle öğrencinin canını yaksın diye olabilir.”

Ö65: “Disiplin yapmaya çalışırken öğrencilerin özgürlüklerini elinden alan 300 metre kare alana sıkıştırıp onların düşüncelerine önem vermeyen bir yer.”

Ö36: “Okulda disiplin ön planda olduğunu düşünüyorum. Sabah erken kalkmak derslere girmek kısıtlanmalı teneffüsler neden olduğu baskı yüzünden öğretmen ve müdür komutanlar gibi geliyor. Bizlerde erleriz. Bunların bize söylediği şeyleri yapmak zorundayız.”

Ö43: “Her zaman standarttır. Yapılan işler giriş çıkışlarımız değişmediği için makineye benzetiyorum.”

Ö58: “Eğitim hayatına devam etmek isteyenle istemiyeni bir yerde toplandığı için.”

Ö17: “Her öğrencinin bir görevi vardır. Fabrika işçisi gibidir. Fabrikada nasıl genel müdür formen varsa okulda öğretmenler ve müdür var.”

"Bilgi veren ve geliştiren bir ortam olarak okul" Kategorisine Yönelik Bulgular:

Bu kategoride öğrenciler tarafından üretilen bilgi yuvası (n=3), ağaç (n=3), bahçe (n=1), bilgi evi (n=2), yazı tahtası (n=2), bilgi küpü (n=1), bina (n=1),

büyüme merkezi (n=1), ansiklopedi (n=1), hayat (n=1), kantin (n=1), kitap (n=1), kültür merkezi (n=1), kütüphane (n=1), öğrenim yeri (n=1), , yemek (n=1) metaforları yer almaktadır. Araştırmaya katılan 22 öğrenci (% 24,2) okulu bilgi veren geliştiren bir ortam olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin veri toplama aracında yer alan ikinci cümleye (Çünkü.....”) verdikleri cevaplardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö16: “Okulda ağacın meyve verdiği gibi bilgi verir. Geleceğimizde bize tecrübe kazanmamıza yardımcı olur.”

Ö34: “Okullar öğrencilerin bilgi ve becerilerini geliştirmek ve geleceklerini değiştirebilecek bir kültür elde etmelerini sağlayan temel unsurdur. Her öğrencinin mutlaka bir şeyler öğrenip ilerde hayatına olumlu etkileri olabildiğini sağlayabilecek bir önemli almaları zorunlu bir eğitimidir.”

Ö72: “Bilmediğimiz şeyleri burada öğretmenler yardımıyla öğreniyoruz. Hal ve hareketlerimiz düzelir.”

Ö93: “Kitapta aldığımız bilgileri okulda da alıyoruz. Kitapta hayatı nasıl anlatıyorsa okulda da hayatın nasıl bir şey olduğunu öğreniyoruz.”

Ö76: “Hayata ilk başladığımız yerdir. Okuldan önce bilgi vb. şeyler bilmiyorduk. Okula başladıktan sonra bilgi sahibi olduk.”

Ö94: “Yemek yiyince midemiz doyuyor. Okulda da derslere girince bilgilerim çoğalıyor. Kafam doluyor. Yemek ihtiyaçtır. Bilgi öğrenmekte ihtiyaçtır. Bu yüzden okul yemek gibidir.”

"Arkadaşlık ve dayanışma ortamı olarak okul" Kategorisine Yönelik Bulgular:

Bu kategoride öğrenciler tarafından üretilen aile (n=4), ev (n=11) , toplanma yeri (n=1), yuva (n=2) metaforları yer almaktadır. Araştırmaya katılan 18 öğrenci (% 19,8) okulu arkadaşlık ve dayanışma ortamı olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin veri toplama aracında yer alan ikinci cümleye (Çünkü.....”) verdikleri cevaplardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö52: “Günümüzün yarısı okulda geçiyor. Öğretmenler anne baba gibi eş dost arkadaş gibidir. Evde bulduğum mutluluğu okulda da buluyorum. O yüzden benim için ev gibidir. Arkadaşlarım kardeş gibidir.”

Ö48: “Günümüzün hayatımızın belli bir kısmını okulda geçirdiğimiz için arkadaşlarımız öğretmenlerimiz okuldaki bütün kişiler birlikte olduğumuz için bazı şeyleri paylaşmayı burada öğrendik.”

Ö90: “Öğretmenlerim yakın sıcak davranıyorlar arkadaşlarım kardeşim gibi her biri babamdan annemden aldığım eğitimlerin burada tekrardan ve de daha fazlasını görebiliyorum.”

Ö35: “Okulda öğretmenlerimiz arkadaşlarımız var herhangi bir sıkıntımız olduğunda onlar ile paylaşırız. Ve onlardan yardım isteriz. Sorunumuz hakkında bizlere yardımcı olurlar yani okul ikinci evimizdir.”

"Olumsuz davranışların olduğu bir ortam olarak okul" Kategorisine Yönelik Bulgular:

Bu kategoride öğrenciler tarafından üretilen ahır (n=1), çiftlik (n=1), çocuk parkı (n=1), çocuk yuvası (n=1), disko (n=1), hayvanat bahçesi (n=2), oyun parkı (n=1), gül (n=1), metaforları yer almaktadır. Araştırmaya katılan 9 öğrenci (% 9,9) okulu olumsuz davranışların olduğu bir ortam olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin algılarından bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö64: *"Okulda herkes kendini hayvan zannediyor. Hayvanat bahçesinde ki hayvanlar bile kendine özgü sesler çıkartıyor. Okula mı geliyorum başka bir yere mi geliyorum anlamıyorum. Öğrenciler zorluk görmediği için bu halde okulda at koşturuyorlar. Hocalar astım kestim. Çok düzensiz bir ortam var okulda"*

Ö54: *"her türlü hayvanı var okulda insanların kişilikleri hareketleri yüzünden benzetiyorum. Şakalaşmaları vb konulardan dolayı"*

Ö28: *"Okulda hala gelişimini tamamlayamamış büyümeye gayret göstermeyen bir sürü kişi var bunlar hep koşturmaca fırlamalık gibi şeylerden oluyor."*

"Şekillendiren ve biçimlendiren bir ortam olarak okul" Kategorisine Yönelik Bulgular:

Bu kategoride öğrenciler tarafından üretilen çay bardağı (n=1), hammadde karışım (n=1), bilgisayar (n=1) metaforları yer almaktadır. Araştırmaya katılan 3 öğrenci (% 3,3) okulu şekillendiren biçimlendiren bir ortam olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin veri toplama aracında yer alan ikinci cümleye (Çünkü.....") verdikleri cevaplardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö22: *"Bardağın içinde bir çay olmasa bardak ne işe yarar. Okulda bunun gibidir. Okulda öğrenciler olmasa okul ne işe yarar. Öğrenciler bardağın içine dökülen sıvı gibidir."*

Ö70: *"Bilgisayar da veriler işlenir. Okulda öğrenciler işlenir. Eğitilir."*

"Eğlenme yeri ve güzel bir ortam olarak okul" Kategorisine Yönelik Bulgular:

Bu kategoride öğrenciler tarafından üretilen eğlence yeri (n=1), kuşlar (n=2) metaforları yer almaktadır. Araştırmaya katılan 3 öğrenci (% 3,3) okulu eğlenme yeri ve güzel bir ortam olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin veri toplama aracında yer alan ikinci cümleye (Çünkü.....") verdikleri cevaplardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö55: *"Cıvıl cıvıl olduğu için hocalar güzel arkadaşlık ortamı güzel"*

Ö67: *"Beni eğlendiriyor. Arkadaşlık her şey buradadır. Değişik insanlar görüyoruz."*

"Meslek öğreten bir ortam olarak okul" Kategorisine Yönelik Bulgular:

Bu kategoride öğrenciler tarafından üretilen gelecek (n=1), sanat (n=1) metaforları yer almaktadır. Araştırmaya katılan 2 öğrenci (% 2,2) okulu meslek öğreten bir ortam olarak algıladıklarını ifade etmişlerdir. Öğrencilerin veri

toplama aracında yer alan ikinci cümleye (Çünkü.....”) verdikleri cevaplardan bazıları aşağıdaki gibidir:

Ö79: “*Elinde bir meslek olacağı için iş hayatını etkilediğinden bir dükkan açmak istediğim zaman kendi mesleğini yapmak istediğim için.*”

TARTIŞMA ve SONUÇ

Araştırma bulgularına göre, meslek lisesi öğrencilerinin büyük kısmı okulu disiplinli ve otoriter bir ortam olarak görmektedirler. “Hapishane” metaforu öğrenciler tarafından sıklıkla kullanılmıştır. Bu bağlamda araştırmanın sonuçları İnbar’ın (1996), Saban’ın (2008), Akkaya’nın (2012), Nalçacı ve Bektaş’ın (2012) bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Cerit’in (2006) araştırmasında hapishane ve fabrika metaforları öğrenciler tarafından tercih edilmemiştir. Bu durum Cerit’in (2006) araştırmasını ilköğretim öğrencileri ile gerçekleştirmiş olması olabilir. Meslek lisesi öğrencilerinin büyük bir kısmı okullarını disiplinli, baskının, sıkı kuralların olduğu bir yer olarak algılamaktadır. Balcı (1999) araştırmasında öğrencilerin okulu otoriter, disiplinli, kaotik bir yer olarak algıladıklarını ortaya koymuştur. Demir’de (2007) Amerikalı öğrencilerin okulu sıkıcı, kurallarla çevrili bir yer olarak algıladıklarını belirlemiştir. Ayrıca Özdemir (2012) öğrencilerin okulu baskı yeri olarak algıladıklarını vurgulamıştır. Bu bağlamda araştırma sonuçları Balcı’nın (1999), Demir’in (2007) ve Özdemir’in (2012) bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Durkheim çocuğun eğitimi üzerinde disiplinin önemini vurgulamıştır. O’na göre bilim sadece ekonomik fayda için değil çocuğun içinde bulunduğu toplumu anlamasına ve ona isteyerek boyun eğmesine yardımcı olduğu için öğretilmelidir (Blackledge ve Hunt, 1985; akt: Tezcan, 2005). Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin büyük kısmı okulu disiplin ve otorite ortamı olarak algılamaktadır. Bu bağlamda okulun işlevselci paradigma açısından işlevini yerine getirdiği söylenebilir. Foucault’a göre disiplin yoluyla insan bedeni üzerinde becerilerin geliştirilmesi ve bireyin disipline olan bağımlılığının artırılması, onu yararlı ve daha itaatkar kılan bir “iktidar mekaniği” oluşturur. Disiplin, insanların istenilen şeyleri belli bir teknikle ve hızda yapmasını sağlayarak, ekonomik faydanın sağlanması için itaatkâr bireyler ortaya çıkarır (Foucault, 2013). Ekonomik fayda beklenen işlerde çalışacak kişilerin itaatkâr ve otoriteyi benimsemeleri doğaldır. Bu bağlamda, araştırma bulguları eğitim kurumlarında oluşan algıyı destekler niteliktedir. Katılımcıların %90’ının 18 yaş ve üzerinde olduğu dikkate alındığında, öğrencilerin ülke yöneticilerini seçme haklarının bulunmasına rağmen, okuldan dışarı çıkmasına izin verilmemesi dikkati çeken bir durumdur. Bu durum, işlevselci paradigma açısından, okulların bireylere eğitimciler yoluyla otoritenin benimsetilmesindeki önemini irdeleyen bir diğer bulgudur.

Araştırma bulgularına göre, meslek lisesi öğrencileri ikinci sırada okulu bilgi veren geliştiren yer olarak algılamaktadır. Bu bulgular alanyazını (Balcı, 1999; Cerit, 2006; Saban,2008; Aydoğdu, 2008 ve Özdemir, 2012) desteklemektedir. İşlevselcilere göre ekonominin bilgiye daha bağımlı olduğu toplumlarda, yetişkin

rollerinin benimsetilmesi için, bilgi, beceri ve normların okullarda öğretilmesi gerekir (Hurns, 1985; akt: Tan, 1990). Katılımcıların büyük bir kısmı okulu disiplinli ve otoriter olarak algılasa da okulun kendilerine bilgi verdiğinin ve gelişmelerine katkı sağladığının farkında olduğu söylenebilir.

Araştırma sonucuna göre, öğrencilerin bir kısmı okulu arkadaşlık ve dayanışma ortamı olarak görmektedirler. Araştırmanın bu bulgusu ev, yuva, aile metaforlarının üretildiği Demir'in (2007), Saban'ın (2008), Aydoğdu'nun (2008), Akkaya'nın (2012) ve Özdemir'in (2012) bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Bu araştırmada diğer araştırmalardan farklı olarak, öğrencilerin okulu bir sosyalleşme ortamı olarak görmesi ve arkadaşlık vurgusu yapması önemli bir bulgudur. İşlevselciler eğitimin toplumsal bir olay olduğunu; çocuğun toplumsallaşarak uyum sağlamasında okulun önemli olduğunu belirtmişlerdir. Bu çalışmanın sonuçları öğrencilerin okulu ev, yuva, aile ile özdeşleştirdiğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda okulun yetişkin rol ve modellerin benimsetilmesinde olumlu yönde katkısı olduğu söylenebilir.

Bu araştırmada sonucunda, İnbar'ın (1996), Balcı'nın (1999), Cerit'in (2006), Saban'ın (2008), Aydoğdu'nun (2008), Akkaya'nın (2012), Özdemir'in (2012) bulgularından farklı olarak, "olumsuz davranışların olduğu okul" kategorisi ortaya çıkmıştır. Meslek lisesi öğrencilerinin birbirlerine karşı olan fiziksel davranışları ve şiddete eğilimlerinin böyle bir kategori çıkmasında etkisi olduğu söylenebilir. Nitekim MEB (2012a) istatistiklerine göre okulda olumsuz davranış sonucu disiplin cezası alma oranı en yüksek okul türü meslek liseleri olmaktadır. Bu çalışma meslek lisesinde yürütülen bir araştırma olmasına rağmen öğrencilerin okul algılarında "meslek öğreten okul" algısının düşük çıkması dikkati çeken bir durumdur. Aksoy'a (2012) göre mesleki eğitim sürecine dâhil olmuş öğrenci "iş eğitimi" pratiğinde kalıp kendisini iş hayatında bir yere konumlandıramamaktadır. Öğrencilerin sınıfsal olarak düşük düzeyde etiketlenmesine yol açan bu durum karşısında farkındalıklarının olmadığı söylenebilir.

Bu araştırmada işlevselci eğitim yaklaşımı açısından meslek lisesi öğrencilerinin okul algıları değerlendirilmeye çalışılmıştır. Okul algısı farklı eğitim yaklaşımları açısından da değerlendirilebilir. Ülkemizde meslek liselerinde araştırmalar genellikle nicel yöntemlerle yapılmaktadır. Nitel araştırmalar yapılarak alanyazında yöntem zenginliği ve veri çeşitliliği sağlanabilir. Meslek lisesi öğrencilerinin okul algıları ile ilgili elde edilen verilerden yararlanılarak ölçek geliştirilebilir.

KAYNAKLAR

- Abrahamson, M. (1978). *İşlevselcilik*. (Çev: N. Çelebi). Konya: Sebat Ofset.
- Akkaya, E. (2012) *Ortaöğretim öğrenci ve öğretmenlerinin okul ve ideal okul algılarının metafor yoluyla analizi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aksoy, H., H. (2012). Toplumsal eşitsizliklerin yeniden üretim aracı olarak mesleki eğitim. *Devrimci Öğretmen Dergisi*, (4),5-8.

- Alkan, C., Doğan, H. ve Sezgin, İ. (1998). *Mesleki ve teknik eğitimin esasları*. Ankara: Alkım Yayınları.
- Arslan, M. ve Bayrakçı, M. (2006). Metaforik düşünme ve öğrenme yaklaşımının eğitim öğretim açısından incelenmesi. *Millî Eğitim*, 171, 100-108.
- Aydoğdu, E. (2008). *İlköğretim okullarındaki öğrenci ve öğretmenlerin sahip oldukları okul algıları ile ideal okul algılarının metaforlar yardımıyla analizi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Baker, P. J., (1991). Metaphors of mindful engagement and a vision of better Schools. *Educational Leadership*, 48, 6, 32-35.
- Balcı, A., (1999). *Metaphorical images of school: School perceptions of students, teachers and parents from four selected schools (in Ankara)*. Yayınlanmamış Doktora tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 202 p.
- Bayram, L. (2010). *Polis koleji öğrenci, öğretmen elemanı ve idari çalışanlarının okullarına ilişkin metaforik algıları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Ben-Peretz, M., Mendelson, N. & Kron, F.W. (2003). How teachers in different educational contexts view their roles. *Teaching and Teacher Education*, 19, 277-90.
- Bursalioglu, Z. (2008). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara: Pegem Yayınları.
- Cerit, Y. (2006). School metaphors: the view of students, teachers and administrators. *Educational Science Theory&Practice*, 6(3), 692-699.
- Cerit, Y. (2008a). Öğretmen kavramı ile ilgili metaforlara ilişkin öğrenci, öğretmen ve yöneticilerin görüşleri. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6 (4), 693-712.
- Demir, C. E. (2007). Metaphors as a reflection of middle school students' perceptions of school: A cross-cultural analysis. *Educational Research and Evaluation: An International Journal on Theory and Practice*, 13(2), 89-107.
- Döş, İ. (2011). *Okul paydaşlarının metaforlar yardımıyla okul örgütlerini algılama biçimlerinin değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elazığ.
- Durkheim, E. (2006). *Toplumsal işbölümü*. (Çev: Ö. Ozankaya). İstanbul: Cem yayınevi
- Esgü, N. ve Cevik, V. (2010). Images of the internet concept generated by primary school students through their paintings. *Contemporary Educational Technology*, 1(3), 221-232.
- Foucault, M. (2013). *Hapishanenin doğuşu*. (Çev: M. A. Kılıçbay). İstanbul: İmge Kitabevi
- Fyfe, A. (2005). *Compulsory Education and Child Labour: Historical Lessons, Contemporary Challenges and Future Directions*. 04.05. 2015 tarihinde <http://www.ilo.org/> adresinden alınmıştır.
- Inbar, D. E. (1996). The Free educational prison. metaphors and images. *Educational Research*, 38(1), 77-92.
- İnal, K. (1991). Durkheim'in eğitim anlayışı. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, Cilt: 24, Sayı: 2, 511-518.
- Khalanyane, T. (2010) State, schooling and society: Contemporary debates. *Educational Research and Reviews*, Vol. 5(12), pp. 742-747, December 2010.
- Lakoff, G. & Johnson, M. (2005). *Metaforlar hayat, anlam ve dil*. (Çev: G. Y. Demir). İstanbul: Paradigma.
- Linn, G. B., Sherman R., & Gill, B. P. (2007). Making meaning of educational leadership: the principalship in metaphor. *NASSP Bulletin*, Vol. 91, No. 2, June 2007, 161-171.
- MEB, (2012a). *Mesleki ve Teknik Öğretim Yönetimi Süreci İç Denetim Raporu*.

- http://icden.meb.gov.tr/digeryaziler/33_Mesleki_Teknik_Ogretim_2011_5.pdf
[14 Aralık 2013].
- Merriam, S. (2013). *Nitel araştırma* (Çev Ed: S. Turan). Ankara:Nobel.
- Midgley, W., & Trimmer, K., (2013). Walking the Labyrinth': A Metaphorical Understanding of Approaches to Metaphors for, in and of Education Research. pp.1-10. UK: Cambridge Scholars Publishing.
- Miles, M. B., & Huberman, A. Michael. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded source book*. Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- Nalçacı, A., ve Bektaş, F. (2012). Öğretmen adaylarının okul kavramına ilişkin algıları *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD) ,Cilt 13, Sayı 1, Nisan 2012, Sayfa 239-25.*
- Oxford, R., Tomlinson, S., Barcelos, A., Harrington, C., Lavine, R., Saleh, A., & Longhini, A., (1998). Clashing metaphors about classroom teachers: toward a systematic typology for the language teaching field. *System*, 26(1), 3-50.
- Örücü, D. (2012). Primary school teachers' metaphorical perspectives towards classroom and classroom management: A comparative case study. *Elementary Education Online*, 11(2), 342-352.
- Özdemir, Ç. (2012). Lise öğrencilerinin metaforik okul algılarının çeşitli değişkenler bakımından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim Dergisi*, 37(163), 96-109.
- Özdemir, Ç. ve Kalaycı, H. (2013). Okul bağlılığı ve metaforik okul algısı üzerine bir inceleme: Çankırı ili örneği. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 13(4), 2125-2137.
- Saban, A., Koçbeker, B. N. ve Saban, A. (2006). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algılarının metafor analizi yoluyla incelenmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri*, 6 (2), 461-522.
- Saban, A. (2008). Okula ilişkin metaforlar. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*. 55, 459-496.
- Sönmez, V., Bircan, İ., Karatürk, K., Senemoğlu, N., Tezcan, M., Yanpar, T., ... & Şahin, A. E. (2013). *Eğitim bilimine giriş*. Anı Yayıncılık.
- Şişman, M. (2010). *Türk eğitim sistemi ve okul yönetimi*. Ankara: Pegem Akademi.
- Tan, M. (1990). Eğitim sosyolojisinde değişik yaklaşımlar: işlevselci paradigma ve çatışmacı paradigma. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 23(2), s.557-571.
- Tezcan, M. (2005) *Sosyolojik kuramlarda eğitim*. Ankara: Anı yayıncılık.
- Toker, Gökçe, A. ve Bülbül, T. (2014). Okul bir insan bedenidir: meslek lisesi öğrencilerinin okul algılarına yönelik bir metafor çalışması. *Eğitim Bilimleri Araştırmaları Dergisi / Journal of Educational Sciences Research*, 4, 63-88.
- TÜBA. (2011) *Türkçe bilim terimleri sözlüğü*, Ankara: Akademi Kitabevi.
- Yalçın, M. & Erginer, A. (2012). İlköğretim okullarında okul müdürüne ilişkin metaforik algıları. *Öğretmen Eğitimi ve Eğitimcileri Dergisi*, 1(2), 229-256.
- Yıldırım , A. ve Simsek, H., (2008), *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara:Seçkin Yayıncılık, 366s.
- Yıldırım, N. ve Uğur, M. (2011). Öğrencilerin algısından okul müdürü imgelerinin karikatürize ifadeleri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 19 (2), 409-426.

SUMMARY

The aim of this study is to analyze the perceptions of vocational high school students about school concept in accordance with the functionalist paradigm. There are different models and suggestions related to school construction. This paper is supposed to contribute the literature by exposing the vocational high school students' perceptions. The research problem is "What are the metaphorical perceptions of vocational high school students about the school?"

In this study (which is) designed as survey model qualitative research design was used to collect data. Data were conducted with 105 vocational education students, chosen voluntarily from 12th grade in their vocational education in Kartepe province, in Kocaeli, a big industrial city in Marmara Region in Turkey. During the analyze process, some given answers which weren't suitable for analysis were eliminated. So the study groups of this research is composed of 91 male vocational high school students. The students were given an A4 paper with two blanked sentences and asked to fill these blanks with their ideas.

The results revealed that the students produce 43 metaphors under the seven categories. These categories are as follows: (1) the school as disciplined and authoritarian place, (2) the school as a place that providing information and supporting their development, (3) the school as a place of friendship and cooperation, (4) the school as a place of negative behaviors, (5) the school as forming place, (6) the school as an entertainment place, and (7) the school as a teaching a proficiency place. The results revealed that the students perceived the schools as disciplined and authoritarian places. According to the results, 25 students identified the schools like prisons while 11 described them as home. The 4 students revealed that the schools are like family while three each called the schools like knowledge home, factory, and tree. The two each identified the schools like home, blackboard, birds, zoo, and knowledge home. The last 32 students revealed that the schools like a knowledge box, the place of military service, an encyclopedia, a building, a playground, a barn, a meal, a machine, an internment camp, canteen, life, book, cultural centre, the place of learning, teacup, industry, kindergarten, future, art, computer, mix of raw materials, rose, workplace, disco, farm, entertainment place, library, military, meeting place and garden.

According to the research results; 37,4 percent of the students stated that the school has a disciplined and authoritarian environment, 24,2 percent of them think that the school is a place, providing information and supporting their development, 19,8 percent of them perceive school as a place for friendship and

solidarity, 9,9 percent of them perceive school as a place for negative behaviours) a place where negative behaviours take place in, 3,3 percent of them think that school is a place which formalize, 3,3 percent of them perceive school as a fun place and a beautiful environment and lastly 2,2 percent of them perceive school as a professional teaching environment.

The results of data analysis revealed that; school is seen as a disciplined and authoritarian environment by the majority of vocational high school students. The prison metaphor was used frequently. Durkheim emphasizes the importance of discipline in child's education. Therefore, we can infer that the school fulfills its functions in terms of the functionalist paradigm.

A place, providing information and supporting their development metaphor was the second row. According to the functionalists, in societies where the economy is more dependent on information, for the adoption of adult roles, abilities and norms should be thought of schools (Hurns, 1985; at: Tan, 1990). It can be said that while most of the participants perceive school as a disciplined and authoritarian place, they also aware that school contribute to their development and gave them knowledge.

Some of them perceive school as a place for friendship and cooperation. Research results show that students identify school with home and family. So, we can say that school plays an important role in the adoption of adult role and models positively.

In this study we find a category which we named "school in which negative behaviors has", different from the previous studies (İnbar, 1996; Balcı, 1999; Cerit, 2006; Saban, 2008; Aydoğdu, 2008; Akkaya, 2012; Özdemir, 2012). Physical behaviors and violent tendencies of vocational high school students against each other may have been effective in promoting such a category. In fact, according to the Ministry of National Education Statistics (2012a) vocational high schools have the highest ratio in taking disciplinary punishment because of negative behaviors. One of the most interesting findings of this study is the low perception of vocational high school students' about "a place for the teaching profession", although this study is taken place in a vocational high school.

In this study, vocational high school students' school concept is evaluated according to the functional educational approach. The perception of school can be evaluated in different educational approaches. In our country, researches in vocational high schools are usually done with quantitative methods. The richness and diversity of literature can be provided by rising qualitative research methods or scale can be improved by using vocational high school students' perceptions.